

De Figuris

Est metrum media distinctio. finis habetur

Versus periodus: est subdistinctio punctus.

¶ **N**ic docet mutare nomina punctorum more grecorum et latinorum. Dicitur media distinctio apud grecos esse metrum. id est mensura Periodus grece esse finis orationis latine Et subdistinctio dicitur punctus siue colon

Pro puncto sepe metras sed non retroverte

Sustentas pausas. si bis metrare recuses

¶ **N**ic ponit unum notabile quod unum punctum sepius ponit pro aliove coma pro colon et colon pro periodo sed non ediuerso. Unde nota quod coma fit colon et colon periodus quoniam nihil sequitur. *ex* *m* *p* *m* *i* ut cum bene vixerit bene habebis *Ex* *m* *s* *c* *d* *i* ut manus habent et non palpabunt: pedes habent et non ambulat. non clamabunt in gutture suo.

¶ Et hec sufficiant de accentibus.

Prefatio in figuras grammaticas.

¶ **N**oniam propriis fiunt vocabulis vel transumptiuis et dicta sacre pagine et poetarum Itaque Augustino magistro grammaticae figure per multum ad scripturarum intelligentiam adducunt Ad orationis enim venustatem concurrunt flores poetarum sepius offendunt *U*tilitas in longo opere ne carmen pluribus doctrinis reprimatur defendunt. ferme enim omnes scematis species et tropi inter oratorios cultus sumunt locum Quare greci gloriantur se figurarum et scematis et tropi inuentores extitisse. Oratio enim vestitur et ornatur his figuris magistro venerabili Beda et partim sacre pagine Itaque utile existimo (si litterarum sacrarum et aliarum perfectam petis cognitionem) ut harum figurarum exordia inquiras atque secularis studij eloquentiam non formides. Nisi dicas communi theologorum sententia eos facere recte quod sibi ad usum sacrarum litterarum philosophiarum usurpant solam. seculares vero artes inanes atque futiles. At plane sua ipsas preseruant. aliena vero studia condemnantes. id absque sua etiam condemnatione non possunt Nam quod de studiis nostris referunt nihil in sese utilitatis habere nihilque conferre ad sacras litteras quod est qui non videat id aut hominum esse imprudentium aut paucum considerate loquentium. Quot viri doctissimi atque auctores grauissimi ne inaniter et temere consumpsisse etatem suam dicantur qui se totos his nihil profuturis studiis tradiderunt atque plerumque abditas sententias posuerunt et breuissimis verbis longissimas fabulas longissimasque historias ut qui nihil harum bonarum artium degustauerit. maiestatem sacrarum litterarum non apprehendet Quale est illud diui Hieronimi in epistola ad Augustinum. Vemento daictis et Encelli Et quod hanibalem iuueniliter exultantem.

Grammaticis.

fabius sua potentia fregerit Qualia sunt etiam de quibus plerumque ingenia certant preclara sicut ea que in prologo biblie de Apollonio ait. peruenit ad brachmanos ut videret hiarcham in throno sedente aureo. Et de tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura moribus et de siderum cursu docentem Et paulo post Reuersus alexandriam perrexit Ethiopiam ut famosissimam solis mensam videret in sabulo. que doctores sacrarum litterarum que false exposuerunt nullo alio errore que historiarum cognitionem minus habuerunt Quid de poetis? quibus tamen sepe vitur ut nullus liber. nulla sit epistola illius sancti Hieronimi in qua non aliquid aut ex Virgilio. aut ex alijs poetis occurrat Sicut in epistola ad Hepocianum ait Frigidus obsistit circū precordia sanguis. Omnia fert etas animum quoque sepe ego longos. Cantando puerum modum me condere soles. Nunc oblita mihi tot carmina vox quoque merim Jam fugit ipsa Et contra Iouinianum. Parturient montes nascetur ridiculus mus. Et huiusmodi mille alia quibus libri eius vbi que pleni sunt. Que absque cognitione oratorum historicorum poetarum intelligi recusant. Lactantius firmianus scribens aduersus gentes in omnibus libris suis preterquam in quarto sacrarum litterarum testimonijs nonne consulte se abstinuisse testatur? Quid Ciprianus martyr? Quid beatus Augustinus. nonne vbi que secularibus litteris pleni sunt? Nam ut omittam alia in ipsis confessionum libris Augustinus abstinere non potuit. In primo enim libro ait Quid miserius misero non miserante se ipsum. Et stentem dubium metuum ferraque extrema sequutam. Et in secundo testimonium Salustij posuit de Catelina. Quid libri de ciuitate dei in quorum prioribus decem nihil secularium litterarum videtur omisisse cum non solum ibi oratorum poetarum historicorum vitatur testimonijs. verum sua illorum autoritate confirmat. Sicut illud in primo libro. Nonne vidit Eneas priamum per aras sedantem sanguine quos ipse sacrauerit ignes. Anone Diomedes et Ulixes cesis summe custodibus arcis corripere sacram effigiem etc. Et in alio capitulo. Lusitodes lecti fenix et dirus vlixis predam obseruabant huc vndique troya gaza et alia que ibi sequuntur. In secundo autem libro cum ait venieshamus nos etiam aliquando ad spectacula ludibria que sacrilegorum spectabamus arrepti nos audiebamus sane pheniacos ludis turpissimis que dijs exhibebantur oblectabantur celesti virgini et herecinthie deorum matri omnium Et id generis infinita. Discamus itaque absque noticia secularium litterarum consequi non posse sacras litteras. Preterea iucundum atque vtile suspicor si perfecte iuuenes noxant quid vicinitatis figure grammaticæ contineant cum coloribus rhetoricis. Hi enim colores sunt ille dignitates quibus homines natura ad venuste verborum concupiscentiam diriguntur. ut qua in re homo bestijs prestat. ea etiam ipse ceteris hominibus effeminatis atque ignotis splendore facundia que antecellat. Rhetorica enim est. ut inquit Cicero domina rerum vis eloquendi. que preclara que que diuina que primum efficit. ut ea que ignoramus discere. et ea que scimus alios docere conueniat. Hac cohors

De Figuris.

tamur. hac persuademus. hac consolamur afflictos hae gestientes com-
primimus. hac denique iracundias cupiditatesque restringimus. Quas
re omnium hominum preconij celebrandam se refert in medium. vt re-
linquamus argumentum quo probabimus nos vixisse. preter annos
quibus non viximus. sed ventri obedientes vitam amisimus. Nam si
eloquentiam tollas nil tam excellens quod non aliquando deficiat. nul-
la enim regionum mansio. nulla principum terrarum et populi monu-
menta. Quinetiam tot regum tot principum et imperatorum nomina
cum suis populis deleat vetustas. Imo nulla scientiarum suum im-
plebit officium oratoria ablata. Omnibus nempe scientijs inest latens
quedam et inconcinna persuasio. In alijs vero alia magis minusve precep-
ta. quare hortor pedem vt conferas incontinentem ad hunc diuinum es-
loquentie fontem vt precipita breuitate et infinita copia verborum et flo-
rido ac suauissimo quodam sententiarum temperamento inde ad su-
peras et paternas litteras euoles summum sempiternumque bonum confes-
quaris. Tamen priusquam exequar institutum de elegantia videlicet et con-
positione orationis non nulla premittam vt congruum ad sequentia in-
gressum grammatice studiosi inueniant.

Oratio.

¶ Oratio est structura verborum compositio exitu ad clausulam
terminata. Est enim duplex. vt soluta et metrica. De metrica oratione
patuit in tractatu metrorum. Soluta oratio est pedestris verborum struc-
tura a sublimi poetice sede descendens que pristina non immemor suas-
uitatis paucis quibusdam astricta est numeris poetico perfusa sapore.
Et diuiditur in quinque partes. vt latinam discretiorem eloquios-
nem pronuntiationem et modulationem. Latinitas est incorrupta lo-
quendi observatio secundum romanam linguam. ¶ Discretio est diuersarum
confusarumque significationum plena expositio. ¶ Eloquutio est
idoneorum verborum et sententiarum ad inuentionem accomodatio.

¶ Pronuntiatio est scripturarum secundum personas accomodata dictio-
nis similitudo. quum aut senis temperamentum. aut iuuenis proceritas.
aut femine infirmitas. aut qualitas cuiuscumque persone. Ostenden-
dum est et mores cuiuscumque hominis exprimendi. ¶ Sed modulas-
tio est continui sermonis in iucundiorum dicendi rationem artificialis
flexus indeclinabilem auditus formam conuersus asperitatis atque impe-
ritie vitande gratia. Et hec diuiditur in elegantiam dignitatem et com-
positionem. Elegancia est venusta verborum concinnitas dulcem auri-
bus afferens sonum. Dignitas est orationis grauitas seu maiestas que
dam naturali potius ordine procedens. Sed compositio est verborum
sententiarumque exornata dispositio sine qua omnis orationis splendor
intereat necesse est. Et hec diuiditur in tres partes. vt ordinem. iunctu-
ram et numerum. Ordo est apta quedam verborum inter se naturalis
vel artificiosa dispositio. Cuius partes sunt tres. vt naturalis artifica-
lis et sui generis restrictius.

Grammaticis.

Naturalis ordo est ille in quo nature quodam magis quam artis dignitas attenditur Artificialis ordo est qui ad rerum auxilium pertinet quam nos applicationes dicimus **S**ed ordo restrictivus sui generis est qui genus per speciem restringit **I**unctura est congrua quodam atque cinnabara syllabarumve in contextu verborum collocatio ab omni offensione aurium peculiariter remota. Et est duplex. ut aspera et levis. Aspera est asperarum vocalium cursus qui modo grauiore modo meliore oratione redditur **I**unctura levis est leuium et consonantium vocalium cursus qui dulciorem redditur orationem Et his diligenter visis Quid quod sit figura studioso perquisire animo et multa preclara inuenies. sequitur textus.

Luribus est membris distincta figura loquere

Nec sunt scena tropus metaplasms rursus eaz

Quolibet in spes proprias distinguere debes

Sunt plures alie scripto vel voce figure

Nec sunt exempla. pleonasmus achyologia

Et cathesinteton fit eclipsis tantologia

Perisologia cathesinteton alleotoca

Istud est capitulum duodecimum et ultimum. In quo Alexander determinat de figura et eius speciebus Et diuidit in quatuor partes In prima determinat species figure dictionum metaplasmi In secunda docet species figure locutionis siue scematis In tertia species tropi In quarta species phrasalis siue figuras generales

Un per intellectum huius duodecimi capituli Notandum quod figura idem est quod schema. et est formatio seu sententia quodam ab usu communi remota Et diuidit in tres partes. ut figuram vitia et virtutes **F**igura est aliquid arte nouata dicendi ratio Et est duplex. alia enim est diuina. et alia lexeos. **D**iuina figura est. quae sensus magis quam verba designat

enim grece cogitatio vel intellectus fecit. **N**ec hoc ad oratores tantum attinet **L**exeos figura est ordo verborum aliter quam dicitur figuratus metri aut decoris aut emphasis gratia de qua presens intentio presertim

Et est triplex. ut lexeos dictionis. locutionis et constructionis. **D**ictionis figura est quae circa dictiones tantum attenditur et consistit in metaplasmo Cuius vigintiuna sunt species. ut patebit in figura sequenti **F**igura locutionis est quae circa orationes vel sententias presertim. et est in schemate. cuius sunt species vigintisex **F**igura constructionis est. quae circa grammaticas constructiones presertim. cuius species sunt octo.

Ut

Vicia sunt quodam corruptele quae cum aliquid tantum ratione circa regulas grammaticas fiunt.

Et generaliter sunt tria. ut obscurum. inordinatum. et barbarum. **O**bscurum viciū est. quum sermone obscuro vel ambiguo sententia proferuntur Et huius obscuritatis species sunt octo. ut in figura patebit **V**iciū inordinatum. quum in dictionibus vel sententiis ordo mutatur. huius autem vicij species sunt quinque et he omnes sunt species solecismi. **B**arbarum viciū est. quod ad quandam veluti barbariam tendit.

huius autem vicij species sunt tres. ut barbarissimum. barbaralexia et solecismus.

Dore itaque puidi hortulani prius vicia extirpat Alexander antequam figurarum species persequatur **S**ed quod virtus cum suis speciebus patebit suo ordine.

figura

Vicia

Ornamentis.

Proprietates **Analoga**
Virutes cuius pres **Syntonomia**
 generalit sunt tres **Lasis**
 sunt due

ornat⁹ cui⁹ **Synthesis**
 partes sunt **Etymologia**
 quattuor **Tropus**
Praxis

Tropi spes
 sunt. xij.

Metaphora 2 fit sex modis
Carbacrifis
Metalepsis
Metonomia 2 fit sex modis
Antonomasia 2 fit trib⁹ modis
Epiteton 2 fit trib⁹ modis
Synecdoche 2 fit. ij. modis
Onomatopeia
Periphrasis 2 fit duob⁹ modis
Hypbole 2 fit duob⁹ modis

hiperon **anastrophe**
 cui⁹ spes **diacope**
 sunt quinq⁹ **dialesis**
Synthesis
histerologia

Allegoria **Ironia**
 cuius spes **antiphrasis**
 st. vij **enigma**
charictismos
paremma
sarcosmos
antismos

homeliscus **Icon**
 spes sunt tres **paradigma**
parabola

Praxis spes
 sunt. xlij.

Chrenographia
Ethiologia
Topographia
Antapadosis
Characterismos
Echasis
Antilogia
Antibiteton
Eroche
Liptote
Canthasmos
Apophasis
Lacerthos
Catacrexis

Ut

Apotheosis
apostrophe
catalogus
elogium
energia
genealogia
genethliacon
monomathia
naumachia
gigogatheia
sylogism⁹
enthimema
oeconomia
palullogia

Stratagemia
paradiascole
epanodos
orthopeia
paradoxa
epanxesis
physiologia
epiodium
epitaphium
plema
epitalomium
epiphonimia
epicherema

De speciebus

Sed nequit his sole vel barbarus associari
Sunt etenim vitia nulla ratione redempta
Hoc vitium facinus dicendo dñā dominus.

Barbarismus

¶ Prima ps h^o capituli in qua Alexander p̄us extirpat vitia scemat^z
Vitū em̄ nō vitat nisi cognitū dicēs due st^z figure prorsus abijciēde ne
q̄ in vsu quouis pacto habēde. vt Barbarismus z solecism^o Sz qz ali
qñ excusant vsu vel auctoritate. ideo de his aliqd dicem^o. Barbarism^o
itaqz vel dissonās q̄ apud poetas metaplasim^o dz. est p̄tra romani sermo
nis legē aut scripta aut pnunciata viciosa dictio Et fit octo modis Et
additiōe detractōe. imutatōe. trāsmutatōe locacismo labdacismo meta
cismo z hiatu

¶ De Additione.

¶ Additiōe p̄mittit barbarismus modis quinqz vt littere. syllabe. t̄pis
toni. z aspirationis. Vt cū vltra rōem l̄ra adiūgit vt Relligas danaū
p̄ reliqas Syllabe. cū vltra rōem syllaba adiungit vt mauois p̄ mars
Tēpis. quū correpta p̄ longa ponit vt Italiā fato pfugus. Toni vt si
quis rhomanos accentu circūflexo pferret cū acuto pferri debeat Asp̄
ratōis. vt si q̄s coronā cū aspiratiōe pferret cū leuiter proferrī debeat.

¶ De Detractione.

¶ Detractiōe fit etiā barbarismus quinqz modis. vt l̄re. syllabe. t̄pis to
ni z aspiratiōis Vt cū detracta l̄ra structure grā l̄ra longa corripitur
Lucili^o p̄retor ne fias p̄ pretor Vel quū simplr l̄ra dep̄mit vt Immit^z
achilli p̄ achillis Syllabe quū structure grā p̄ducta syllaba detrahif
vt repostū pro repositū T̄pis quū structure grā p̄ducta syllaba p̄ bres
ui ponit. vt feruere leucatē. p̄ feruere. Toni vt si quis rhomanus acuto
accētū pferret cū circūflexo pferri debeat. Aspiratiōis vt si q̄s omo sine
aspiratiōe pferret cū debeat aspere pronūciari.

¶ De Immutatione

¶ Immutatiōe silt barbarism^o modis q̄ncz p̄mittit. vt l̄re. syllabe. t̄pis
toni. z aspiratiōis. Vt vt si l̄rām p̄ l̄ra posueri vt olli pro illi. Syllabe s̄t
syllabā pro syllaba posuer^z vt quū pro cū. T̄pis si t̄ps pro t̄pe ponit. vt
terrascz tractuscz. Toni si accēt^o pro accētū ponit. vt dos acutū pro cit
cūflexo Aspiratiōis si hamo pro amo. omo pro homo ponit

¶ De Transmutatione.

¶ Trāsmutatōe itidē barbarism^o modis q̄ncz p̄mittit. vt l̄re. syllabe
t̄pis. toni. z aspiratiōis. Vt vt euādre pro euāder Syllabe vt displicia
pro disciplina T̄pis. vt si q̄s diceret latin^o añpenultima producta z pe
nultia correpta cū debeat dici ecōtra. Toni vt si q̄s diceret adamātīn^o
trāsmutato acuto añpenultie in penultiam. Aspiratiōis vt si q̄s diceret
transmutata aspiratione penultime in vltimam.

¶ De Locacismo.

¶ Locacismo p̄mittit barbarismus si i l̄ra supra iustum decorē in dcōibz
ostendat vt dñi media producta.

¶ De Labdacismo

¶ Labdacismo p̄mittit barbarism^o quū in fine dcōis pronūciat l̄ra m
seq̄nte dcōe a vocali incipiēte q̄ t̄m scribi. nō aut̄ enūciari debeat vt q̄uscz
randem abutere.

¶ De Hiatu.